

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.4.58](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.58)

УДК 351:336.1:364-6

I. А. Нечаєва,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: 0000-0003-3429-7255

РЕФОРМА СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ЗМІЦНЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПЕРМАНЕНТНОЇ КРИЗИ

I. Nechayeva
PhD in Economics, associate professor,
Zaporizhzhia National Polytechnic University, Zaporizhzhia

SOCIAL INSURANCE SYSTEM REFORMATION AS MEANS OF SOCIOECONOMIC SECURITY ENHANCEMENT DURING THE PERMANENT ECONOMIC CRISIS IN UKRAINE

Стаття присвячена визначенню ролі системи соціального страхування в процесі забезпечення соціально-економічної безпеки України.

Досліджено сутність категорії «соціально-економічна безпека» та розглянуто її основні рівні.

Встановлено, що важливим елементом соціального захисту населення є соціальне страхування.

Джерелами утворення фондів соціального страхування є внески працівників, внески роботодавців та державні субсидії. Головним з них в нашій державі є нарахування на фонд оплати праці для суб'єктів господарювання у вигляді ЄСВ.

Одним із важливих елементів у сфері соціального страхування є система пенсійного страхування. В роботі виокремлено загальні проблеми пенсійної системи, проведено аналіз бюджету ПФ.

Проведено аналіз діяльності Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та Фонду соціального страхування.

Виявлені наявні суттєві проблеми в сфері соціального страхування в Україні. Обґрунтовано необхідність реформування всіх сфер соціального страхування, в першу чергу, системи пенсійного забезпечення.

The article is dedicated to determining the role and place of the social insurance system in the process of providing socioeconomic security in Ukraine.

The essence and main levels of the socioeconomic security as a category have been explored.

Decisions in the field of socioeconomic development of a country have been proven to be made based on the extent to which the socioeconomic security is ensured. The current Ukrainian socioeconomic state indicators point to an extremely low level of the country's socioeconomic security.

Stratification of society by the property, the proportion of the population living under the poverty line increasing, sharp fall in the birth rate and average life expectancy in the country, deformation of the demographic and social composition of society, crisis of the family, reduction in spiritual, moral and creative capacity, social conflicts, and absence of the national idea altogether state about the all-encompassing crisis in the country and pose a real threat to the state security.

It has been established that social insurance is an important element of the social protection of the population which exists in two forms: compulsory and voluntary.

The sources for the creation of social insurance funds include employees' contributions, employers' contributions and governmental subsidies. The insurance contributions, calculated based on the wage fund of economic entities, in the form of single social security contribution are the most important of all in our country.

Compulsory state insurance types include the following: pension insurance; temporary disability insurance; insurance covering occupational accidents and diseases causing incapacity for work; unemployment insurance; medical insurance (has not been implemented as of today); other types of insurance provided for by law.

One of the core elements in the field of social insurance of the developed countries is the pension insurance system. In this paper, Ukraine and the world pension systems' general problems have been distinguished and the pension fund budget analysis has been conducted. The Pension Fund's inability to fulfill its core function, that is to ensure a decent living for citizens of retirement age, has been proven.

Compulsory Social Insurance Fund's activities analysis has been conducted; existing crucial issues in the field of social insurance have been identified.

The need for the reformation of all the types of social insurance in Ukraine has been demonstrated which primarily concerns the pension scheme.

Ключові слова: криза; соціально-економічна безпека; система соціального страхування; Пенсійний фонд; Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття; Фонд соціального страхування.

Keywords: crisis; social security system; Pension Fund; Fund of the State Compulsory Social Insurance for Unemployment; Social Insurance Fund.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Всі економіки зазнають злетів та падінь, одні швидко і надовго виходять із кризи, інші, ледве відновивши докризовий стан, знову потрапляють в економічну турбулентність. Для деяких економік (Україна є таким прикладом) криза стає перманентним станом [1].

На думку (Stephen Broadberry, John Wallis, 2016) встановити причини економічних спадів (або їх припинення) дозволяє аналіз факторів, що призводять до цих падінь. Такими факторами є демографія, збройні конфлікти, структура економіки, технологічні зміни та інституції [2]

Прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країни залежить, у тому числі, від рівня забезпечення її соціально-економічної безпеки.

Незважаючи на певні позитивні зміни соціально-економічного стану України, більшість експертів дають невтішні прогнози щодо розвитку нашої країни та рівня її соціально-економічної безпеки.

Такі складові соціально-економічної безпеки, як майнове розшарування суспільства, збільшення питомої ваги населення, що живе за межею бідності, зростання безробіття, скорочення народжуваності, деформація демографічного й соціального складу суспільства, криза родини, зниження духовно-морального й творчого потенціалу, соціальні конфлікти, відсутність національної ідеї створюють реальну загрозу національній безпеці [3]

Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на висвітлення питань забезпечення соціальної та економічної безпеки суб'єкта господарювання в роботах як вітчизняних (П. М. Дмитрук Ю. А. Романовська, Т. В. Поснова, О. Yu. Kudrina, О. К. Datsenko, А. Kozachenko, V. Bukolova, А. Л. Помаза-Пономаренко, В. К. Антошкін, С. В. Белай, О. Р. Оберван, О. В. Сторожук, О. В. Заярнюк) так і закордонних науковців (Alfio Cerami (2014), Anita M. Schwarz, Omar S. Arias (ed.) (2014), Cook S., Kabeer N. (2009)), окремого розгляду потребує визначення ролі та місця

системи соціального страхування в процесі забезпечення соціально-економічної безпеки України в умовах кризи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Обґрунтування необхідності реформи системи соціального страхування як засобу забезпечення соціально-економічної безпеки України в умовах кризи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як будь-яка нова категорія, поняття «соціально-економічна безпека» викликає дискусію у наукових колах, що, не в останню чергу, пов'язане з тим, що у даного поняття відсутні нормативне тлумачення та юридичний статус.

Соціально-економічна безпека – це універсальна категорія, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним його громадянином [4, с.9].

Традиційно об'єктами соціально-економічної безпеки вважають соціально-економічні системи різного рівня: держава, регіон та підприємство.

Стосовно конкретних об'єктів, виходячи з їх ієрархії, зміст категорії «соціально-економічна безпека об'єкта» має визначитися від більш загального до більш конкретного, за принципом «зверху – вниз», що забезпечить єдність сприйняття змісту цієї категорії на всіх її рівнях (макро-, мезо- та мікро) на підставі таких ознак:

- визнання зв'язку економічної та соціальної безпеки в соціально-економічній системі відповідного рівня, що є важливою передумовою їхнього функціонування;
- захист інтересів і прав населення;
- загрози соціально-економічній системі [5].

За кордоном соціально-економічна безпека розглядається як система, що забезпечує соціальний захист, в першу чергу, людини [5-10]. Так, первинна база даних соціально-економічної безпеки (SES) містить інформацію про сім форм соціально-економічної безпеки:

- безпека ринку праці;
- безпека (гарантія) зайнятості;
- безпека праці (гігієна та охорона праці);
- безпека роботи;
- безпека відтворення вмінь;
- безпека доходів;
- безпека представництва [11].

На важливість якісного зростання людського потенціалу, як основного фактора забезпечення соціально-економічної безпеки вказують і вітчизняні науковці [12; 13; 14; 15; 16].

Ключовими характеристиками:

- в економічній безпеці є – стійкість до загроз, економічна незалежність й стабільність, економічний прогрес (самовідтворення та саморозвиток), захищеність економічних інтересів;
- в соціальній сфері – стійкість до загроз, захищеність соціальних інтересів, ефективна соціальна політика, якість життя [17].

Право громадян на соціальний захист закріплено у Конституції України [18, ст.46]. Важливим елементом соціального захисту населення є соціальне страхування як «механізм співпраці, спрямований на надання допомоги застрахованим особам на обов'язковій основі в разі безробіття, хвороби і інших непередбачених обставин з метою забезпечення мінімального рівня життя за рахунок фонду, створеного з тристоронніх внесків працівників, роботодавців і держави» [19].

Соціальне страхування існує у двох формах: добровільне і обов'язкове. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування – система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом [20].

Об'єктом соціального страхування є страховий випадок, залежно від якого визначено такі його види: пенсійне страхування; у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття; медичне страхування (наразі не впроваджено); інші види страхування, передбачені законом [там же].

Система пенсійного страхування є одним із важливих елементів у сфері соціального страхування розвинутих країн, формує соціальний статус громадян, є відображенням виконання основних функцій держави та, як наслідок, впливає на рівень соціально-економічної безпеки держави та окремого громадянина.

До числа загальних проблем, які необхідно вирішувати пенсійним системам у всьому світі, відносяться підвищення середнього віку виходу на пенсію у зв'язку зі збільшенням очікуваної тривалості життя, заохочення накопичень і обмеження доступу до коштів до виходу на пенсію [21, 22].

Створення Пенсійного фонду України мало дати змогу здійснити перехід від державного пенсійного забезпечення до обов'язкового пенсійного страхування (фактично ж даний процес так і не був запущений).

Аналіз доходів і видатків бюджету Пенсійного фонду свідчить про дефіцит Пенсійного фонду, який стрімко зростає та потребує фінансової підтримки з боку держави [23; 24; 25].

Необхідно зазначити, що дефіцитність Пенсійного фонду України не є прецедентом у світовій практиці. У 2017 фінансовому році дефіцит державного пенсійного плану США становив 1,28 трлн дол [26]. Такий стан пояснюється збільшенням кількості громадян пенсійного віку: кількість працюючих на одного

пенсіонера в 1960 р. становило 5,1 до 1; в 2009 р. - 3 до 1; за прогнозами до 2030 р. цей показник знизиться до 2,1 : 1. Кількість отримувачів програм соціального забезпечення збільшиться з 44 млн в 2010 р. до 73 млн в 2030 р. [27, 28].

Динаміка видатків на покриття дефіциту коштів ПФУ, питома вага яких у структурі всіх видатків державного бюджету коливалася у межах від 3,4% (у 2014 р.) до 11,9% (у 2016 р.), наочно свідчить про суттєве зростання обсягів бюджетної підтримки ПФУ. Зниження в 2016 р. ставки ЄСВ майже вдвічі, унаслідок чого бюджет поніс втрати в сумі 96,4 млрд. грн. не призвело ні до значної легалізації «тіньової» зайнятості, ні до скорочення заборгованості із платежів до Фонду [23; 24; 25].

Показовими є цифри, що свідчать про фінансування адміністративних витрат, пов'язаних із виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду України, темпи зростання яких (222,8 %) значно перевищують темпи росту видатків Пенсійного фонду України в цілому (170,9 %) [23].

Загальноприйнятним показником рівня пенсій є коефіцієнт заміщення (співвідношення середнього розміру пенсії до середньої заробітної плати), який відповідно до норм Міжнародної організації праці має становити не менше 55%. В Україні в 2018 р. він знаходиться на рівні 0,31, тобто, середня трудова пенсія компенсує тільки 1/3 середньої заробітної плати (рис. 1).

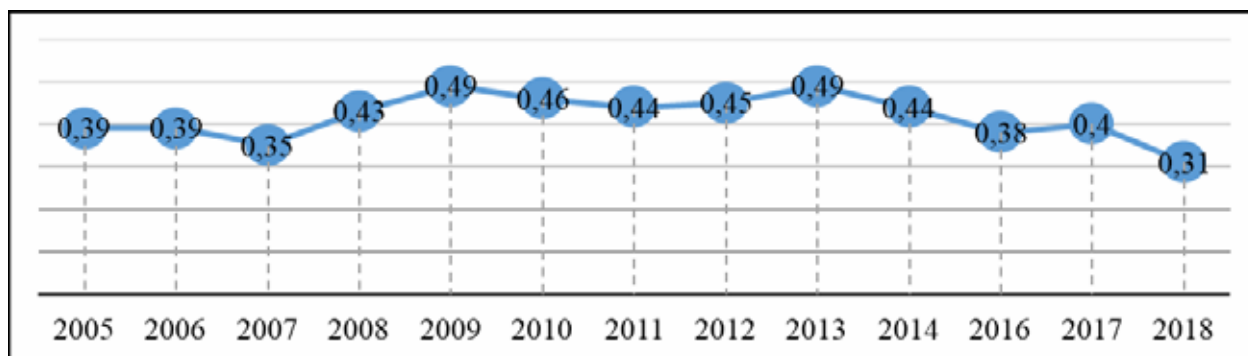

Рис. 1. Динаміка коефіцієнта заміщення

Єдиний соціальний внесок розподіляється між трьома складовими соціального страхування: Пенсійним фондом, Фондом загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття та Фондом соціального страхування.

Страхові надходження займають лівову частку надходжень до бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття (від 93 до 99%) [29; 30; 31].

Серед видатків Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття за 2012-2019 рр. суттєвого зростання зазнала стаття утримання та забезпечення діяльності Фонду з 1 275 833,2 тис. грн у 2016 р. до 3 110 322,5 тис. грн у 2019 р. або на 143,8 % (загальні витрати Фонду зросли на 59%). Зростає і питома вага адміністративних витрат в загальній сумі витрат [32].

Третьою складовою системи соціального страхування в Україні є Фонд соціального страхування, доходи якого у 2018 р. склали 19673452,3 тис. грн, в тому числі страхові внески страхувальників та застрахованих осіб – 19592519,1 тис. грн. (99,6 %). В структурі виплачених коштів на матеріальне забезпечення (за видами) 67% становить допомога по тимчасовій непрацездатності, 32,6 % - допомога по вагітності та пологах, 0,4 % - допомога на поховання [33].

Значну частину витрат Фонду соціального страхування України становлять адміністративно-господарчі витрати (1171344 тис. грн в 2019 р.). У порівнянні з 2016 р ці витрати збільшились на 208179 тис. грн, що становить 121,6%. Питома вага адміністративно-господарчих витрат в загальній сумі витрат Фонду в різні роки коливається від 5 % до 7,3 % [там же].

В Україні в сфері соціального страхування наявні суттєві проблеми:

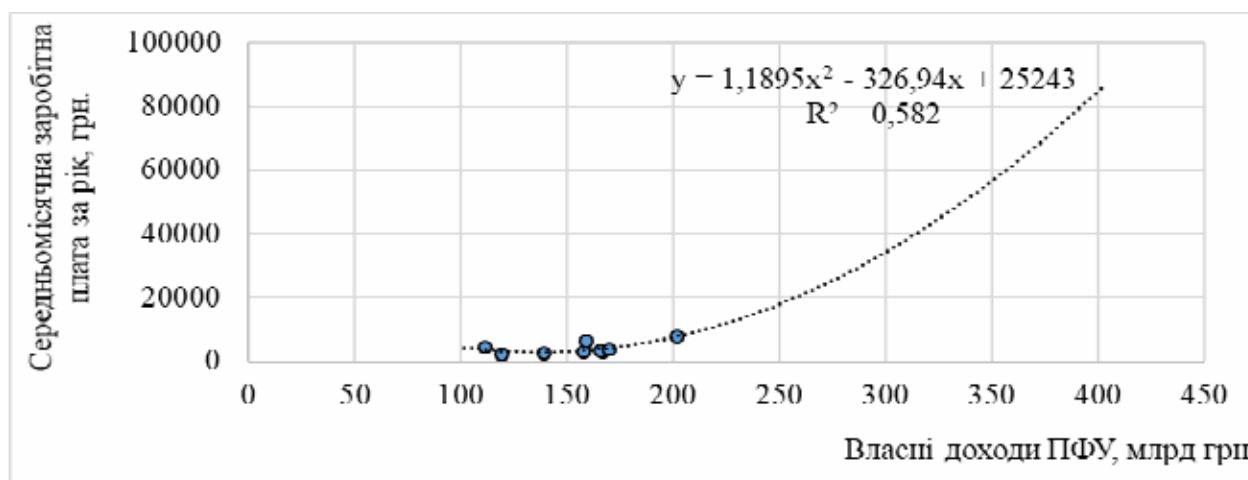
- відсутність економічних умов та недосконалість організаційно-правового забезпечення для формування цивілізованого інституту соціального страхування;
- система зберігає риси, які більше притаманні для соціальної допомоги;
- обсягів внесених страхових засобів у порівнянні з реальними обсягами соціальних виплат недостатньо для покриття всіх страхових випадків;
- наявність суто декларативного характеру застосування багатьох регуляторних елементів механізму соціального страхування;
- відсутність зацікавленості з боку як роботодавців, так і працівників у повній та своєчасній сплаті страхових внесків;
- значні адміністративні витрати, пов'язані з утриманням фондів соціального страхування (табл. 1).

Таблиця 1.
Адміністративні витрати фондів соціального страхування України, тис. грн

	2016	2017	2018	2019
Пенсійний фонду України	2 401 543,8	3 526 000	5 477 084,4	5 349 762,6
Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття	1 275 833,2	1704970,5	2 376 683,5	3 110 322,5
Фонд соціального страхування	963 165	1 272 212,7	1 174 153	1 171 344
Разом	4 640 542	6 503 183,2	9 027 920,9	9 631 429,1

Реформування потребують всі сфери соціального страхування як в Україні так і в інших країнах світу. За даними [34] розмір дефіциту соціального страхування в США становить приголомшливі понад 34 трлн дол або 200 000 дол на одного працівника. Дефіцит ПФ України у 2019 р. становив 193,1 млрд грн.

Модель залежності власних доходів бюджету Пенсійного фонду України (x) від середньомісячної заробітної плати в Україні (y) свідчить про неможливість збільшення доходної частини Фонду за рахунок надходження страхових внесків для відповідного забезпечення пенсійних виплат (рис. 2).

Рис. 2 Лінія регресії поліноміальної залежності власних доходів бюджету ПФУ від середньомісячної зарплати (2010-2018 рр.)

Забезпечити власні надходження в бюджет ПФ в розмірів 241,7 млрд грн у 2019 р. (без урахування дефіциту) мала б дозволити середньомісячна заробітна плата в розмірі 15808,95 грн. (фактична - 9205,19 грн.).

Щодо Фонду соціального страхування. Як відзначалося вище, в структурі виплачених коштів майже 70% становить допомога по тимчасовій непрацездатності, витрати за якими забезпечуються майже на 100% страховими внесками, що сплачують роботодавці. Окрім цього, оплата перших 5 днів тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві, здійснюється коштом роботодавця [33]. Отже, основний тягар виплат у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю працівників несуть роботодавці, що викликає логічне питання про роль Фонду соціального страхування в системі соціального забезпечення.

Для того, щоб система соціального страхування могла й надалі існувати, необхідно виконання трьох основних умов, виконання яких в Україні в найближчій перспективі є майже неможливим:

- збільшення реальної заробітної плати;
- зменшення безробіття та виведення економіки з тіні;
- збільшення народжуваності.

Однак, їх виконання в Україні в найближчій перспективі є майже неможливим, тим паче в умовах кризи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Рівень забезпечення соціально-економічної безпеки країни є індикатором рівня її соціально-економічного розвитку: показники соціально-економічної безпеки задають орієнтири для економічного та соціального розвитку держави та її регіонів.

Соціально-економічна безпека відбиває рівень захищеності суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним його громадянином.

Соціальне страхування є важливим елементом соціального захисту населення та інструментом забезпечення соціально-економічної безпеки країни, регіону та індивіда.

Однак, наразі система соціального страхування в Україні не виконує свої основні цілі, завдання та функції, що пов'язане з низкою як об'єктивних так і суб'єктивних причин. Ситуація ускладнюється кризовими явищами та факторами, що їх спричинили: демографія, збройні конфлікти (війна/мир), структура економіки, технологічні зміни та інституції.

Система соціального страхування потребує нагального реформування. Розробка шляхів та напрямків реформи системи соціального страхування, як засобу забезпечення соціально-економічної безпеки України - перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Список літератури

1. П'ять причин бідності країн: висновки економічного дослідження для України. URL: <https://voxukraine.org/uk/chomu-krashhe-rosti-dovgo-nizh-shvidko/> (дата звернення: 15.01.2020).
2. Stephen Broadberry, John Wallis (2016). Growing, shrinking and long run economic performance: historical perspectives on economic development/ URL: <https://www.nuffield.ox.ac.uk/users/Broadberry/Growing%20Shrinking%20v3.pdf> ((Accessed 15 January 2020)).
3. Дмитрук П. М. Особливості зарубіжної практики забезпечення безпеки в соціально-економічній сфері. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10dpmses.pdf>. (дата звернення: 15.01.2020).
4. Посилкіна О. В., Братішко Ю. С. Соціально-економічна безпека : конспект лекцій для здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей. Х. : НФаУ. 2019. 143 с.
5. Романовська Ю. А. Соціально-економічна безпека: зміст категорії та її об'єкти. *Бізнесінформ* № 6, 2019, с.13-20. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-6_0-pages-13_20.pdf. (дата звернення: 16.01.2020).
6. Поснова Т. В. Соціальний механізм економічної безпеки. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*. 2014. № 1. С. 64-69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnudpsu_2014_1_10. (дата звернення: 16.01.2020).
7. Ignatov A., 2019. Analysis of the dynamics of the European economic security in the conditions of a changing socio-economic environment, *New Medit*, 18 (2): pp. 15-56, <http://dx.doi.org/10.30682/nm1902b> ((Accessed 16 January 2020)).
8. Kudrina O. Yu., Datsenko O. K. Socio-economic security as a factor for raising the level of competitiveness of region. *Економіка та право*. № 2 (50), 2018, с.111-116. URL: <http://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/view/373/348> ((Accessed 20 January 2020)).
9. Kozachenko A, Bukolova V. Socioeconomic security of a region as an object in economic security studies at the mesolevel. *Baltic Journal of Economic Studies*. 190 Vol. 3, No. 5, 2017 p.188-195.
10. Alfio Cerami (2014). Socio-Economic Security, Transnational Solidarity and the Legitimation Crisis of the European Union. URL: <https://blogs.lse.ac.uk/eurocrisispress/2014/09/22/socio-economic-security-transnational-solidarity-and-the-legitimation-crisis-of-the-european-union/>. ((Accessed 20 January 2020)).
11. Socio-economic Security Survey for SEE/ URL: <https://www.seerc.org/new/?view=project&layout=details&id=4> (Accessed 20 January 2020).
12. Помаза-Пономаренко А. Л. Зарубіжний досвід забезпечення державою соціального розвитку та регіональної безпеки. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. № 1. С. 173-178. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2016_1_31. (дата звернення: 25.01.2020).
13. Антошкін В.К. Показники й індикатори соціально-економічної безпеки регіонів. URL: <http://journals.urau.ua/efs/article/view/60896>. (дата звернення: 25.01.2020).
14. Белай С. В. Концепція стратегії соціально-економічної безпеки регіонів України. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/04.pdf> (дата звернення: 25.01.2020).
15. Оберван О. Р. Аналіз індикаторів соціальної безпеки як показника ефективного управління соціальною політикою України. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2014/22.pdf. (дата звернення: 25.01.2020).
16. Сторожук О.В., Заярнюк О.В. Вплив людського капіталу на соціально-економічну безпеку регіону. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 31. С. 95-103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2017_30_11. (дата звернення: 25.01.2020).
17. Зінченко О. І., Хімченко А. М. Щодо сутності поняття «соціально-економічна безпека». URL: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/912>. (дата звернення: 25.01.2020).
18. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. (дата звернення: 24. 2. 2020 р.).
19. Social Insurance: Meaning and Features. URL: <http://www.economicdiscussion.net/social-insurance/social-insurance-meaning-and-features-poverty-economics/29305> (Accessed 20 February 2020).
20. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (дата звернення: 25.02. 2020 р.).
21. Anita M. Schwarz, Omar S. Arias (ed.), *The Inverting Pyramid: Pension Systems Facing Demographic Challenges in Europe and Central Asia*, World Bank, 2014, с. 117 (Accessed 26 February 2020).
22. Top Pension Systems in the World. URL: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/042914/top-pension-systems-world.asp> (Accessed 26 February 2020).
23. Офіційний сайт Державного Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/> (дата звернення: 27.02.2020 р.).

24. Дефіцит Пенсійного фонду України поступово зменшується. URL: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/13721-defitsit-pensijnogo-fondu-ukrajini-postupovo-zmenshuetsya> (дата звернення: 27.02.2020 р.).
25. 170–миллиардный дефицит Пенсионного фонда профинансируют из госбюджета. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/01/17/644362/> (27.02.2020 р.).
26. How Well-Funded Are Pension Plans in Your State? URL: <https://taxfoundation.org/state-pension-plan-funding-2019/> (Accessed 27 February 2020).
27. Pensions crisis. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Pensions_crisis (Accessed 27 February 2020).
28. As boomers wrinkle. URL: <https://www.economist.com/united-states/2010/12/29/as-boomers-wrinkle> (Accessed 27 February 2020).
29. Державна служба статистики. Ринок праці. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm (дата звернення: 02.03.2020 р.).
30. Державна служба статистики. БІСЦ у 2015-2016 роках. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/ct/bisc/bisc_u/bisc_2016_u.htm (дата звернення: 02.03.2020 р.).
31. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2020 р.).
32. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 02.03.2020 р.).
33. Офіційна сторінка Фонду соціального страхування. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/category/919872> (дата звернення: 05.03.2020 р.).
34. Is US Social Security Going Bankrupt? September 18, 2019. URL: <https://www.brinknews.com/is-us-social-security-going-bankrupt/> (Accessed 05 March 2020).

References.

1. VoxUkraine (2018), “Five causes of country poverty: economic research findings for Ukraine”, available at: <https://voxukraine.org/uk/chomu-krashhe-rosti-dovgo-nizh-shvidko/> (Accessed 15 January 2020).
2. Stephen Broadberry, John Wallis (2016), “Growing, shrinking and long run economic performance: historical perspectives on economic development”, available at: <https://www.nuffield.ox.ac.uk/users/Broadberry/Growing%20Shrinking%20v3.pdf> (Accessed 15 January 2020).
3. Dmitruk, P.M. “Features of foreign practice of safety security in the social and economic sphere”, available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10dpmses.pdf> (Accessed 15 January 2020).
4. Posylkina, O. V., Bratishko YU. S. (2019), *Sotsial'no-ekonomichna bezpeka : konspekt lektsiy dlya zdobuvachiv vyshchoyi osvity ekonomichnykh spetsial'nostey*. [Socio-economic security: a lecture summary for applicants for higher education in economic specialties], National pharmaceutical university, Kharkov, Ukraine.
5. Romanovska, Yu. A. (2019), “The Socio-Economic Security: Content of the Category and Its Objects”, *Biznes-inform*, [Online], available at: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-6_0-pages-13_20.pdf (Accessed 16 January 2020).
6. Posnova, T. V. (2014), *Sotsial'nyy mekhanizm ekonomichnoyi bezpeky*. [Social mechanism of economic security], *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu derzhavnoyi podatkovoyi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo)*, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvnudpsu_2014_1_10 (Accessed 16 January 2020).
7. Ignatov, A. (2019), «Analysis of the dynamics of the European economic security in the conditions of a changing socio-economic environment», *New Medit*, 18 (2): pp. 15-56, [Online], available at: <http://dx.doi.org/10.30682/nm1902b> (Accessed 16 January 2020).
8. Kudrina, O. Yu., Datsenko, O. K. (2018), “Socio-economic security as a factor for raising the level of competitiveness of region”. *Ekonomika ta prav*, vol. 2 (50), pp. 111-116, [Online], available at: <http://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/view/373/348> (Accessed 20 January 2020).
9. Kozachenko A, Bukolova V. (2017), “Socioeconomic security of a region as an object in economic security studies at the mesolevel”. *Baltic Journal of Economic Studies*. 190 Vol. 3, No. 5, pp. 188-195.
10. Alfio Cerami (2014), “Socio-Economic Security, Transnational Solidarity and the Legitimation Crisis of the European Union”, available at: <https://blogs.lse.ac.uk/eurocrisispress/2014/09/22/socio-economic-security-transnational-solidarity-and-the-legitimation-crisis-of-the-european-union/> (Accessed 20 January 2020).
11. Socio-economic Security Survey for SEE/, available at: <https://www.seerc.org/new/?view=project&layout=details&id=4> (Accessed 25 January 2020).
12. Pomaza-Ponomarenko, A. L. (2016), *Zarubizhnyy dosvid zabezpechennya derzhavoyu sotsial'noho rozvytku ta rehional'noyi bezpeky* [Foreign experience of providing state social development and regional security], *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya*, vol. 1, pp. 173-178, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2016_1_31 (Accessed 25 January 2020).
13. Antoshkin, V. K. (2015), *Pokaznyky y indykatory sotsial'no-ekonomichnoyi bezpeky rehioniv* [Indicators of socio-economic security of regions], *Ekonomichna ta prodovol'cha bezpeka Ukrainy*, vol. 6-7, pp. 12-20, [Online], available at: <http://journals.uran.ua/efs/article/view/60896> (Accessed 25 January 2020).
14. Bielai, S. V. (2012), “Concept of socio-economic security strategy of regions in Ukraine”, available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/04.pdf> (Accessed 25 January 2020).

15. Obervan, O. (2014), *Analiz indyikatoriv sotsial'noyi bezpeky yak pokaznyka efektyvnoho upravlinnya sotsial'noyu politykoyu Ukrainy* [Analysis of indicators of social security as an indicator of effective management of social policy of Ukraine], *Ekonomika ta derzhava*, vol. 8, pp. 89-92, [Online], available at: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2014/22.pdf (Accessed 25 January 2020).
16. Storozhuk, O., Zaiarniuk, O. (2017), *Vplyv lyuds'koho kapitalu na sotsial'no-ekonomichnu bezpeku rehionu* [The Impact of Human Capital on the Socio-Economic Security of the Region] *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 31, pp. 95-103, [Online], available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2017_30_11 (Accessed 25 January 2020).
17. Zinchenko, O. I., Khimchenko, A. M. (2014), "On the essence of the concept of "socio-economic security", *Visnyk student-s'koho naukovoho tovarystva DonNU imeni Vasylia Stusa*, vol. 6, [Online], available at: <http://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/912> (Accessed 25 January 2020).
18. Constitution of Ukraine: dated June 28, 1996 (1996). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, № 30. [in Ukrainian] (Accessed 24 February 2020 p.).
19. "Social Insurance: Meaning and Features", available at: <http://www.economicdiscussion.net/social-insurance/social-insurance-meaning-and-features-poverty-economics/29305> (Accessed 24 February 2020 p.).
20. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "About compulsory state social insurance", available at: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1105-14> (Accessed 25 February 2020 p.).
21. Anita M. Schwarz, Omar S. Arias (ed.), *The Inverting Pyramid: Pension Systems Facing Demographic Challenges in Europe and Central Asia*, World Bank, 2014, c. 117 (Accessed 26 February 2020 p.).
22. "Top Pension Systems in the World", available at: <https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/042914/top-pension-systems-world.asp> (Accessed 26 February 2020 p.).
23. Pension Fund of Ukraine (2020), available at: <https://www.pfu.gov.ua/> (Accessed 27 February 2020 p.).
24. Pension Fund of Ukraine (2019) "The deficit of the Pension Fund of Ukraine is gradually decreasing", available at: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialne-strakhuvannya-i-pensijne-zabezpechennya/13721-defitsit-pensijnogo-fondu-ukrajini-postupovo-zmenshuetsya> (Accessed 27 February 2020 p.).
25. *Ekonomichna Pravda* (2019), "The Pension Fund's 170 billionth deficit is financed from the state budget", available at: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/01/17/644362/> (Accessed 27 February 2020 p.).
26. Tax foundation (2019), "How Well-Funded Are Pension Plans in Your State?", available at: <https://taxfoundation.org/state-pension-plan-funding-2019/> (Accessed 27 February 2020 p.).
27. "Pensions crisis", available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Pensions_crisis (Accessed 27 February 2020 p.).
28. *The economist* (2010), "As boomers wrinkle", available at: <https://www.economist.com/united-states/2010/12/29/as-boomers-wrinkle> (Accessed 27 February 2020 p.).
29. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Labor market", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ11_u.htm (Accessed 02 March 2020).
30. State Statistics Service of Ukraine (2020), "Basic Consumer Price Index in 2015-2016", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/ct/bisc/bisc_u/bisc_2016_u.htm (Accessed 02 March 2020).
31. State Statistics Service of Ukraine (2020), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 02 March 2020).
32. Government portal. The only web portal of the executive bodies of Ukraine (2020), available at: <https://www.kmu.gov.ua> (Accessed 02 March 2020).
33. Social Insurance Fund (2020), available at: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/category/919872> (Accessed 05 March 2020).
34. *Brink news* (2019) "Is US Social Security Going Bankrupt? September 18, available at: <https://www.brinknews.com/is-us-social-security-going-bankrupt/> (Accessed 05 March 2020).

Стаття надійшла до редакції 11.04.2020 р.